

Sygn. akt III AUa 588/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska
Sędziowie:	SA Daria Stanek (spr.) SA Grażyna Czyżak
Protokolant:	stażysta Anna Kowalewska

po rozpoznaniu w dniu 14 września 2016 r. w Gdańsku

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o przeliczenie emerytury, ustalenie kapitału początkowego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 3 lutego 2016 r., sygn. akt VI U 3396/15

I. umarza postępowanie apelacyjne w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 3 zaskarżonego wyroku;

II. oddala apelację w pozostałej części.

SSA Grażyna Czyżak SSA Alicja Podlewska SSA Daria Stanek

Sygn. akt III AUa 588/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 października 2015 roku ZUS Oddział w B. odmówił ubezpieczonemu J. K. przeliczenia emerytury na podstawie artykułu 55a ustawy

o emeryturach i rentach z FUS. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że Zakład odmawia prawa do emerytury dla osób kontynuujących ubezpieczenie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, ponieważ wniosek o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym został złożony w dniu 3 marca 2014 roku, to jest przed dniem, w którym ubezpieczony osiągnął powszechny wiek emerytalny, to jest przed dniem (...) r. Na dzień 3 marca 2014 roku, to

jest dzień złożenia wniosku o emeryturę z art. 27 ustawy emerytalnej, nie został spełniony warunek kontynuowania ubezpieczenia emerytalno-rentowego po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego.

Od tej decyzji odwołanie złożył ubezpieczony J. K., wskazując, iż rzekomy brak kontynuowania powszechnego ubezpieczenia emerytalno-rentowego nie ma przełożenia na stan rzeczywisty. Składki ubezpieczenia odprowadzane są do chwili obecnej, gdyż cały czas zatrudniony jest w Zespole Szkół (...) w B.. Biorąc pod uwagę, że art. 55a ustawy z 5 marca 2015 o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS wszedł w życie 1 maja 2015 r., nie miał więc zastosowania w roku 2014, oraz fakt, że w roku 2014 nie składał wniosku, niezrozumiałym jest zapis w uzasadnieniu decyzji odmownej, którą otrzymał od ZUS, w której organ rentowy odwołuje się do jego wniosku z 3 marca 2014 roku.

Wniosek z 22 października 2015 r. złożony przez ubezpieczonego, dotyczył ponownego obliczenia emerytury w myśl art. 55a, nie zaś ponownego ustalenia kapitału początkowego, nieuzasadnione jest więc wydanie decyzji, której wniosek nie dotyczył, czyli decyzji odmownej ustalenia kapitału początkowego z 28.10.2015 roku. W istocie drugą decyzją z 28 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ustalenia kapitału początkowego, ponieważ przepisy w powołanej ustawie nie przewidują ustalenia kapitału początkowego dla osoby urodzonej przed 1 stycznia 1949 roku.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczasową argumentację.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy – wydział VI Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 3 lutego 2016 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 29 października 2015 r. w ten sposób, że ubezpieczony J. K. ma prawo do przeliczenia emerytury na podstawie art. 55 w zw. z art. 55 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (pkt 1), stwierdził, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt 2) oraz umorzył postępowanie w zakresie dotyczącym decyzji o odmowie ustalenia kapitału początkowego (pkt 3), sygn. akt VI U 3396/15.

W wygłoszonym uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że stan faktyczny w sprawie pozostawał, jak się wydaje, bezsporny. W dniu 3 marca 2014 roku ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Decyzją z 23 kwietnia 2015 przyznano mu prawo do emerytury od dnia (...) roku, to jest od osiągnięcia przezeń powszechnego wieku emerytalnego. Od 2001 roku ubezpieczony jest zatrudniony w Zespole Szkół (...) na stanowisku nauczyciela zawodu w niepełnym wymiarze czasu pracy. Umowy o pracę zawierane są na rok szkolny od września do sierpnia. Pracę w tym charakterze ubezpieczony świadczy w przedmiotowej placówce oświatowej do dnia dzisiejszego. Zakład pracy odprowadza składki na ubezpieczenie społeczne. W dniu 22 października 2015 roku ubezpieczony wniósł o przeliczenie emerytury. Zaskarżoną decyzją ZUS odmówił jej przeliczenia z przyczyn wskazanych wcześniej.

Sąd I instancji przytoczył, że stosownie do treści art. 55a ustawy o emeryturach i rentach z FUS stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed złożeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w artykule 27. Jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. W myśl natomiast art. 55 cytowanej ustawy ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 roku, może

być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Wyrokiem z dnia 18 września 2014 roku

w sprawie I UK 27/14 Sąd Najwyższy wskazał, iż zasadnicze znaczenie dla zastosowanie art. 55 ustawy ma utrzymywanie przez osobę w nim określonej statusu osoby ubezpieczonej oraz stwierdził, że status ten zachowują osoby, które przeszły na emeryturę, jeśli

po przyznaniu prawa podlegają obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym. W konsekwencji emerytura osób, które spełniły warunki przewidziane w art. 27

i pobierały świadczenie na wniosek złożony po dniu 31 grudnia 2008 roku, powinna być wyliczona na podstawie art. 53 z uznaniem art. 55 w związku z art. 26 ustawy, jeżeli

po ukończeniu wieku 60 lub 65 lat podlegały ubezpieczeniu społecznemu obowiązkowym

lub dobrowolnym. W dalszej części uzasadnienia Sąd Najwyższy stwierdził między innymi, że wątpliwości powstałe na tle zastosowania art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zostały rozstrzygnięte w orzecznictwie przez stwierdzenie, że ustawa miała uprawnienia

do przeliczenia emerytury ustawowej przez ubezpieczonych urodzonych przed dniem 31 grudnia 1948 roku, którzy po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuowali ubezpieczenie i wystąpili o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 roku, niezależnie od tego,

czy wcześniej złożyli wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub emeryturę wcześniejszą. Sąd Najwyższy uznał także, że pobierający, któremu emeryturę przyznano

i obliczono niezgodnie z wnioskiem emerytalnym (wadliwie) na podstawie dotychczasowych zasad (art. 27 w związku z art. 53 ustawy), nie traci prawa do ustalenia korzystniejszej wysokości emerytury kapitałowej (art. 26 w związku z art. 55 ustawy), jeżeli kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz z wnioskiem o przyznanie tej emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 roku. W ten sposób Sąd Najwyższy wypowiedział się w wyroku z dnia 4 września 2013 roku w sprawie II UK 23/13. Z motywów tego orzeczenia wynika, że także emeryt, który po ustaleniu i pobraniu emerytury był osobą czynną zawodowo i z tego tytułu kontynuował obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zachował status ubezpieczonego spełniającego warunki do uzyskania najkorzystniejszego wymiaru należnego mu świadczenia emerytalnego, w tym do obliczenia go metodą kapitałową, jeżeli emerytura obliczona według nowych zasad na podstawie art. 26, jest wyższa od obliczonej zgodnie

z art. 53 ustawy emerytalnej, o ile spełnił warunki wymagane w art. 55 tej ustawy, w tym złożył wniosek emerytalny po dniu 31 grudnia 2008 roku. Dalej Sąd Najwyższy wskazywał, iż traktuje się także zawartą w nim regulację jako uprawnienie do przeliczenia emerytury przyznanej i wypłacanej na podstawie art. 27 ustawy przez wszystkich ubezpieczonych, którzy nadal, po uzyskaniu statusu emeryta, opłacają składki na ubezpieczenie społeczne

i rentowe, przez co pomnażają swoje konto, pod warunkiem jednak, że wystąpili z wnioskiem o emeryturę nie wcześniej niż po dniu 31 grudnia 2008 roku, czyli nie mieli ustalonego prawa do emerytury przed wskazaną datą. Nawiązując do wykładni historycznej, Sąd Najwyższy

w wymienionej uchwale wskazał, że sposób wyliczania emerytury w tak zwanej formule zdefiniowanej składki zaczął obowiązywać dopiero od dnia 1 stycznia 2009 roku, więc warunek kontynuowania ubezpieczenia i wystąpienia z wnioskiem po dniu 31 grudnia 2008 roku miał umożliwić wyliczenie emerytury od sumy składek odkładanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego, stąd przywiązanie znaczenia do kontynuowania opłacania składek, a nie ubiegania się o emeryturę wcześniejszą w niższym wieku emerytalnym.

Podzielając powyższą argumentację w całości i przenosząc ją na grunt niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy podkreślił, że wbrew twierdzeniom organu rentowego nie stanowi przeszkody do przeliczenia emerytury ubezpieczonego na podstawie art. 55 ustawy

w związku z art. 55a ustawy okoliczność, iż wniosek o emeryturę ubezpieczony złożył w dniu 3 marca 2014 roku, to jest przed dniem, w którym wszedł w wiek emerytalny tj. przed dniem (...) roku. W konsekwencji na dzień złożenia wniosku, to jest na dzień 3 marca 2014 roku, nie został spełniony warunek kontynuowania ubezpieczenia emerytalno-rentowego po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego. Ubezpieczony niewątpliwie spełnia z jednej strony wymóg złożenia wniosku o emeryturę po wskazanej w art.55 ustawy dacie, to jest po 31 grudnia 2008 roku,

stosowny wniosek złożył bowiem w dniu 3 marca 2014 roku, a z drugiej strony wymóg kontynuowania po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, czyli po (...) roku, ubezpieczenia - do dzisiaj kontynuuje zatrudnienie.

Sąd I instancji stwierdził, że nie wiadomo, na jakiej podstawie organ rentowy wywodzi, iż ubezpieczony nie kontynuował ubezpieczenia po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, skoro nadal pracuje. Nie wiadomo też, z czego ZUS wywodzi,

że w złożonym wniosku przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego eliminuje możliwość przeliczenia emerytury na podstawie art. 55a w związku z art. 55 ustawy.

Tym samym, wbrew bezzasadnym twierdzeniom organu rentowego, ma on z mocy art. 55a ustawy odsyłającej do przepisu poprzedzającego prawo do przeliczenia jego emerytury

w trybie tegoż przepisu art. 55 w związku z art. 26 ustawy. Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzek, jak w sentencji.

W punkcie 2 sentencji wyroku, Sąd Okręgowy zgodnie z przepisem art. 118 ustęp 1a ustawy emerytalno-rentowej FUS z urzędu orzekł o przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Mając

na uwadze okoliczność, iż organ rentowy w analogicznych sprawach miał możliwość poznania jednoznacznego w swej treści stanowiska Sądu Okręgowego co do zastosowania

art. 55 ustawy, a mimo to używając niemal identycznej argumentacji ponownie odmówił przeliczenia emerytury w tym trybie, niewątpliwie ponosi odpowiedzialność za niewydanie prawidłowej decyzji po złożeniu wniosku ubezpieczonego tj. nieprzeliczenie świadczenia, mimo zaistnienia wszystkich przesłanek ku temu.

Na podstawie art. 355 k.p.c., Sąd Okręgowy umorzył postępowanie w zakresie rzekomego odwołania ubezpieczonego od decyzji dotyczącej kapitału początkowego. Ubezpieczony już w odwołaniu sygnalizował, że od tej decyzji się nie odwoływał, potwierdził powyższe kategorycznie na rozprawie. Tym samym mając na uwadze, że Sąd rozpatruje wyłącznie odwołania od decyzji ZUS, a w odniesieniu do decyzji dotyczącej ustalenia kapitału początkowego ubezpieczony odwołania nie składał, wydany wyrok w tym zakresie stał się niedopuszczalny.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS

Powołując się na powyższą podstawę apelacji organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie

od powoda na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, iż w celu ustalenia uprawnień do przyznania emerytury z art. 55 ustawy należy ustalić, czy ubezpieczony kontynuował ubezpieczenie emerytalne po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Praktycznie oznacza to sprawdzenie, czy wniosek o emeryturę ubezpieczony złożył po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego i na dzień złożenia wniosku lub w zakresie dat od ukończenia wieku do dnia złożenia wniosku w jakimkolwiek okresie podlegał ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym.

Pozwany stwierdził, że ubezpieczony złożył wniosek przed ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego, zatem na dzień złożenia wniosku nie spełnił wymogu przewidzianego w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Wniosek o emeryturę złożony został dnia 03.03.2014 r., tj. przed ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego, co nastąpiło 07.04.2014 r., nie było zatem możliwości zweryfikowania kontynuowania ubezpieczenia społecznego po osiągnięciu przez ubezpieczonego wieku emerytalnego.

Pismem procesowym z dnia 18 kwietnia 2016 r. pozwany cofnął apelację w części dot. punktu 3 wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 3 lutego 2016 r., sygn. akt VI U 3396/15, stosownie do treści art. 191 § 2 k.p.c.

Pismem z dnia 6 września 2016 r. organ rentowy, wykonując zarządzenie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku III dokonał hipotetycznego wyliczenia emerytury ubezpieczonego według nowych zasad zgodnie z art. 55 ustawy emerytalnej w związku z art. 26 tejże ustawy.

Hipotetyczny kapitał początkowy ubezpieczonego J. K. na dzień 01.01.1999 r. wynosi 253471,02 zł. Hipotetyczny zwaloryzowany kapitał początkowy na dzień 07.04.2014 r. wynosi: 793484,24 zł

Kwota zwaloryzowanych składek na dzień 07.04.2014 r. wynosi: 85876,88 zł

Średnie dalsze trwanie życia ustalone na dzień złożenia wniosku tj. 07.04.2014 r. wynosi 210,50 m-cy.

Hipotetyczna wysokość emerytury ustalona w myśl art. 55 ustawy emerytalnej ubezpieczonego J. K. obliczona zgodnie z art. 26 w oparciu o wnioski z dnia 22.10.2015 r. wynosi na dzień 07.04.2014 r. - 4177,49 zł, po waloryzacji na dzień 01.10.2015 r. - 4213,49 zł.

Z uwagi na fakt, że ubezpieczony wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa zgodnie z art. 55a ustawy emerytalnej, wysokość świadczenia w przypadku przyznania emerytury winna ulec pomniejszeniu o pobrane wcześniej emerytury. Kwota emerytury na dzień 07.04.2014 r. - 2385,50 zł, po waloryzacji na dzień 01.10.2015 r. - 2421,50 zł.

Wysokość emerytury ustalona decyzją z dnia 23.04.2014 r. od 07.04.2014 r. wynosi 3303,14 zł, na dzień 22.10.2015 r. - 3419,01 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była wysokość emerytury wnioskodawcy, a w szczególności możliwość jej obliczenia na podstawie art. 55 w zw. z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej ustawa emerytalna).

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że ustalony w sprawie stan faktyczny nie był sporny, a apelacja sprowadza się jedynie do zarzutu naruszenia art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez błędną jego interpretację.

Sąd odwoławczy dokonując analizy prawidłowości zaskarżonego przez organ rentowy orzeczenia pod kątem dokonanej przez Sąd Okręgowy wykładni przepisu art. 55 w związku z art. 55a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748) uznał, że chociaż nie została ona dokonana w sposób w pełni prawidłowy, wydany przez Sąd I instancji wyrok odpowiada prawu.

Przypomnieć należy, iż emerytura, o której mowa w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przysługiwała przed 1 stycznia 2013 r. (tj. przed zmianą wynikającą z art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw) ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy osiągnęli powszechny, podstawowy wiek emerytalny, wynoszący co najmniej 65 lat dla mężczyzn, i wykazali okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat. Emerytura ta, tak w poprzednim stanie prawnym,

jak i obecnie, obliczana jest według zasady określonej w art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jako procent kwoty bazowej oraz okresów składkowych i nieskładkowych wyliczony według wskaźników wskazanych w art. 53 ust. 1 pkt 2-3, z uwzględnieniem art. 55. Oznacza to, że dla niektórych osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. przewidziana została możliwość obliczenia emerytury według wartości zgromadzonych składek, na zasadach określonych w art. 25 i 26 ustawy. Dotyczy to tych osób, które po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego pozostawały w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych, a z wnioskiem o emeryturę wystąpiły po dniu 31 grudnia 2008 r. Warunkiem uwzględnienia takiego wniosku jest ustalenie, że emerytura obliczona na podstawie art. 26 jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53, co jest możliwe w przypadku osób, które po wejściu w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS podlegały ubezpieczeniom przez odpowiednio długi okres i osiągały wysokie przychody. Zgodnie bowiem z treścią art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53.

Przepis art. 26 ust. 1 ustawy emerytalnej stanowi, że emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183. Wiek ubezpieczonego w dniu przejścia na emeryturę wyraża się w ukończonych latach i miesiącach (ust. 2). Średnie dalsze trwanie życia ustala się wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyraża się w miesiącach (ust. 3). Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" corocznie w terminie do dnia 31 marca tablice trwania życia, z uwzględnieniem ust. 3, dla wieku ubezpieczonych określonego w myśl ust. 2 (ust. 4). Tablice, o których mowa w ust. 4, są podstawą przyznawania emerytur na wnioski zgłoszone od dnia 1 kwietnia do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego (ust. 5).

Wobec kontrowersji co do wyliczania kapitału początkowego dla osób składających wnioski o przyznanie emerytury z art. 55 ustawy emerytalnej tj. osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. – zgodnie bowiem z art. 173 ust. 1 ustawy kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. – wyjaśnić należy, że osobom spełniającym warunki z art. 55 ustawy należy jednak doliczyć kapitał początkowy z uwagi na powiązanie tego przepisu z nowym (dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r.) sposobem obliczania emerytury określonym w art. 26 odsyłającym do art. 25, który przewiduje uwzględnianie kapitału początkowego w podstawie obliczenia emerytury (zob. K. Antonów [w:] Antonów Kamil (red.), Bartnicki Marcin, Suchacki Bartosz, Zieleniecki Marcin. Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz).

Powyższy pogląd znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie. Przykładowo można wskazać, że Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 28 stycznia 2015 r. (III AUa 28/14, Biul. SAKa 2015/3/38-40) jednoznacznie stwierdził, że ubezpieczonemu urodzonemu przed 1 stycznia 1948 r. spełniającemu warunki określone w art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS przysługuje prawo do ustalenia kapitału początkowego. Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 27 października 2015 r. (III AUa 391/15, LEX nr 1932024) stwierdził natomiast, że przepis art. 55 u.e.r.f.u.s. zawiera normę szczególną względem art. 26 ust. 1 w związku z art. 25 ust. 1 i art. 173 ust. 1 u.e.r.f.u.s. Relacja ta polega na tym, że wprawdzie ustalenia wysokości emerytury według reguł "kapitałowych", z uwzględnieniem zwaloryzowanego kapitału początkowego, dotyczy, co do zasady, ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., to jednak obliczenie świadczenia według tych zasad jest również możliwe, po spełnieniu dodatkowych warunków, względem osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. Rozszerzenie to sprawia,

że art. 173 ust. 1 u.e.r.f.u.s. powinien być stosowany również w tym przypadku. W przypadku żądania opartego na art. 55 ust. 1 u.e.r.f.u.s. "ustala się" kapitał początkowy.

W świetle aktualnego stanowiska sądów powszechnych i Sądu Najwyższego ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r. ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, także i niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II ZUP 4/13, LEX nr 1342169; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r., II UK 424/12, LEX nr 1341674; z dnia 4 września 2013 r., II UK 23/13, LEX nr 1375193 oraz z dnia 19 marca 2014 r., I UK 345/13, LEX nr 1455228; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 marca 2014 r., III AUa 1223/13, LEX nr 1454446; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 stycznia 2014 r., III AUa 691/13, LEX nr 1409037; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 9 lipca 2013 r., III AUa 302/13, LEX nr 1342368).

Emeryt pobierający emeryturę przyznaną i obliczoną na podstawie dotychczasowych zasad (art. 27 w związku z art. 53 ustawy emerytalnej) nie może być pozbawiony prawa do ustalenia emerytury korzystniejszej - w wyższej wysokości obliczonej według nowych zasad na podstawie art. 26 w związku z art. 55 tej ustawy, jeżeli spełniając warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27 kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz z wnioskiem o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 ustawy wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r. (art. 55 ustawy). Skorzystanie z prawnej możliwości obliczenia wyższej wysokości emerytury nie wymaga przy tym od uprawnionego wskazania „korzystniejszej” metody obliczenia przysługującej mu emerytury w wyższej wysokości (od ustalonej na podstawie dotychczasowych zasad) ani nie pozostaje do uznania dla organu rentowego (nie jest „fakultatywne”) (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/12, LEX nr 1399861).

„Nabycie prawa do emerytury” przyjęte w ustawie emerytalnej, uwzględniając także treść art. 21 ust. 2 ustawy emerytalnej, uzasadnia twierdzenie, że na emeryturę można „przechodzić” kilka razy. W sytuacji zatem, gdy dopuszczalne jest kilkakrotne „przechodzenie” na emeryturę byłoby niezbędne zaznaczenie w art. 55 ustawy emerytalnej,

że wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym możliwe byłoby tylko wówczas, gdyby był to pierwszy wniosek o emeryturę (nabycie statusu emeryta). Takiego zastrzeżenia nie można jednak z treści tego przepisu wywnioskować, co oznacza,

że ubezpieczony urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r., który osiągnął powszechny wiek emerytalny, kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę dopiero po dniu 31 grudnia 2008 r. może złożyć wniosek o wyliczenie tego świadczenia niezależnie od tego,

czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Przepis art. 55 tej ustawy, umożliwiając ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. wyliczenie emerytury w wieku powszechnym według jej art. 26, „zrównuje” w pewnym sensie sytuację tych osób (urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.)

z sytuacją osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które (jeśli nabyły prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym albo do tzw. emerytury wcześniejszej) mogą, osiągając powszechny wiek emerytalny złożyć wniosek o ustalenie prawa do emerytury

w powszechnym wieku emerytalnym wyliczonej według art. 24 ustawy emerytalnej. Jeżeli więc nie może być kwestionowana możliwość kilkakrotnego „przechodzenia” na emeryturę,

a w treści art. 55 ustawy brak zastrzeżenia, że wniosek o przejście na emeryturę

w powszechnym wieku przez osoby objęte art. 27 ma być pierwszym wnioskiem o przejście na emeryturę (o nabycie statusu emeryta), przepis ten (art. 55 ustawy emerytalnej) należy rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury

w powszechnym wieku emerytalnym jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu wieku 60/65 lat, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia przez te osoby na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym.

Sąd odwoławczy wyjaśnia przy tym – powtarzając za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2014 r. (I UK 27/14, LEX nr 1537287) – iż w art. 55 chodzi nie o przyznanie, lecz o obliczenie według innych zasad emerytury już nabytej po spełnieniu warunków z art. 27 ustawy emerytalnej przyznanej na wniosek złożony po dniu wskazanym w tym przepisie. Wyraźnie stanowi się w nim o możliwości obliczenia emerytury

na podstawie art. 26, czyli - wnioskując z treści przepisu - emerytury przyznanej na wniosek zgłoszony po dniu 31 grudnia 2008 r., po spełnieniu warunków określonych w art. 27 ustawy. Nie chodzi zatem o złożenie kolejnego wniosku emerytalnego o przyznanie „emerytury

po emeryturze”. Nie chodzi też o osoby, które wstrzymywały się z pobieraniem należnej emerytury. Pogląd o czystym koncie emerytalnym osób zgłaszających wniosek na podstawie art. 55 ustawy został obalony w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13. Gdyby zresztą ustawodawca miał uznać taką praktykę przy zastosowaniu art. 55 ustawy za niedopuszczalną, niezbędne byłoby zaznaczenie w tym przepisie, że wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym możliwe jest tylko raz, w związku z pierwszym wnioskiem emerytalnym. Takiego zastrzeżenia nie ma w treści tego przepisu oraz nie można go z niej wywodzić

(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2014 r., I UK 345/13, LEX nr 1455228).

Mając na uwadze powyższe za uprawniony uznać należy pogląd Sądu Najwyższego, zgodnie z którym nie jest możliwa utrata uprawnienia do zweryfikowania wysokości długoterminowych świadczeń emerytalnych ustalonych w deklaratoryjnych decyzjach emerytalnych, więc emerytura może być wyliczona równolegle według zasad ustalonych w art. 53 w związku z art. 27 i według nowych zasad wynikających z art. 26 w związku z art. 55 (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13, LEX nr 1399861).

Podkreślenia wymaga, iż wątpliwości powstałe na tle stosowania art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zostały rozstrzygnięte we wspomnianej już powyżej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r. (II UZP 4/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257), w której stwierdzono, że ustanawia on uprawnienie

do przeliczenia emerytury ustawowej przez ubezpieczonych urodzonych przed dniem 31 grudnia 1948 r., którzy po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuowali ubezpieczenie i wystąpili o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od tego,

czy wcześniej złożyli wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Sąd Najwyższy uznał także, że emeryt pobierający emeryturę przyznaną

i obliczoną niezgodnie z wnioskiem emerytalnym (wadliwie) na podstawie dotychczasowych zasad (art. 27 w związku z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach) nie traci prawa do ustalenia korzystniejszej wysokości emerytury „kapitałowej” (art. 26 w zw. z art. 55 tej ustawy), jeżeli kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz gdy z wnioskiem

o przyznanie tej emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r. (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2013 r., II UK 23/13, OSNP 2014 Nr 6, poz. 85). Z motywów tego orzeczenia wynika, że również emeryt, który po ustaleniu i pobraniu emerytury kontynuował obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zachował status ubezpieczonego spełniającego warunki do uzyskania najkorzystniejszego wymiaru należnego mu świadczenia emerytalnego, w tym do jego obliczenia metodą „kapitałową”, jeżeli emerytura obliczona według nowych zasad na podstawie art. 26, jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej, o ile spełnił warunki wymagane w art. 55, w tym złożył wniosek emerytalny po dniu 31 grudnia 2008 r.

W kolejnym wyroku z dnia 7 listopada 2013 r. (II UK 143/13, LEX nr 1399861) Sąd Najwyższy uznał natomiast, że jeżeli istnieje możliwość obliczenia emerytury przysługującej ubezpieczonemu na podstawie art. 27 (urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 r.), który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego oraz z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r., organ rentowy jest zobowiązany obliczyć należne mu świadczenie emerytalne zarówno według dotychczasowych zasad (art. 27 w zw. z art. 53), jak i według nowych zasad (art. 26 w zw. z art. 55), a następnie przyznać mu emeryturę w wyższej wysokości (art. 55 w zw. z art. 100 ust. 1 ustawy).

W wyroku z dnia 8 lipca 2015 r. (II UK 217/14, LEX nr 1771526) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że z możliwości obliczenia wysokości emerytury, na podstawie art. 55 u.e.r.f.u.s., nie mogą korzystać ubezpieczeni urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r., także kontynuujący ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnego, którym przyznane zostały emerytury po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (art. 27 powołanej ustawy) przed końcem 2008 r. w wysokościach obliczonych według dotychczasowych zasad.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy przypomnieć należy, iż ubezpieczony urodził się w dniu (...) r., a zatem wiek emerytalny, wynoszący w jego przypadku 65 lat i 4 miesiące, osiągnął w dniu (...) r. (art. 27 ust. 3 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUSo),

Z dokumentów zgromadzonych w aktach emerytalnych wnioskodawcy wynika, iż decyzją z dnia 9 grudnia 1999 r. ubezpieczonemu przyznano emeryturę od dnia 1 stycznia 2000 r. tj. od ustania zatrudnienia (k. 23 tomu I akt ZUS).

Na wniosek J. K. z dnia 3 marca 2014 r. decyzją z dnia 23 kwietnia 2014 r. przyznano mu emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego (k. 47 tomu IV akt ZUS).

Ubezpieczony od 2001 roku zatrudniony jest w Zespole Szkół (...) na stanowisku nauczyciela zawodu w niepełnym wymiarze czasu pracy. Umowy o pracę zawierane są na rok szkolny od września do sierpnia. J. K. był zatrudniony w okresach od 1 września 2013 r. do 31 sierpnia 2014 r., od 1 września 2014 r. do 31 sierpnia 2015 r., od 1 września 2015 r. do 31 sierpnia 2016 r., a pracodawca odprowadził składki na ubezpieczenia społeczne (zaświadczenia zakładu pracy: z 11.07.2014 r. - k. 51 tomu IV akt ZUS, z 13.10.2014 r. - k. 57 tomu IV akt ZUS, z 02.01.2015 r. - k. 63 tomu IV akt ZUS, z 09.10.2015 r. - k. 83 tomu IV akt ZUS).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie kolejnych wniosków ubezpieczonego o przeliczenie emerytury w związku ze zmianą stażu pracy, dokonywał przeliczenia świadczenia emerytalnego ubezpieczonego.

W dniu 22 października 2015 r. ubezpieczony wniosł o przeliczenie emerytury na podstawie art. 55 a ustawy emerytalnego, czego pozwany odmówił mu zaskarżoną decyzją z dnia 29 października 2015 r. z uwagi na fakt, że wniosek o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym został złożony 3 marca 2014 r., to jest przed dniem osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, co nastąpiło (...) r. Na dzień 3 marca 2014 r. nie został zatem spełniony warunek kontynuowania ubezpieczenia emerytalno-rentowego po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego.

Przytoczony powyżej zarzut pozwanego niespełnienia przez ubezpieczonego warunku kontynuowania ubezpieczenia emerytalno - rentowego należy uznać za niezasadny. W art. 55 ustawy emerytalnej postawiono warunek kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego

i rentowego przez ubezpieczonego po osiągnięciu wieku emerytalnego wskazanego w art. 27 cyt. ustawy. Ustawodawca nie wymaga natomiast, jak podnosi organ rentowy, aby warunek kontynuowania ubezpieczenia po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego spełniony był na dzień złożenia wniosku o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym. Ubezpieczony, który wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., winien wykazać, iż po osiągnięciu wieku emerytalnego pozostawał w ubezpieczeniu i taka właśnie sytuacja ma miejsce w realiach niniejszej sprawy.

Dysponując wiedzą, że świadczenie obliczone w myśl art. 26 w zw. z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest wyższe od świadczenia ustalonego wnioskodawcy przez pozwanego decyzją z dnia 23 kwietnia 2014 r. (vide: wyliczenie hipotetyczne ZUS z dnia 6 września 2016 r. – k. 59 a.s.), ustalenia wymagało zatem jedynie, czy J. K. po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego pozostawał w ubezpieczeniu emerytalnym i rentowym oraz czy jego wniosek o emeryturę został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. Należy bowiem ponownie podkreślić, że zasadnicze znaczenie dla zastosowania art. 55 ustawy ma utrzymywanie przez osobę w nim określoną statusu osoby ubezpieczonej (art. 4 ust. 13 ustawy), przy czym status osoby ubezpieczonej zachowują osoby, które przeszły na emeryturę, jeżeli po przyznaniu prawa podlegają obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym (art. 13 i 14 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; Dz. U. z 2015 r. poz. 121). W konsekwencji, emerytura osób, które spełniły warunki przewidziane w art. 27 i pobierały świadczenia na wniosek złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. powinna być wyliczona na podstawie art. 53 z uwzględnieniem art. 55 w związku z art. 26 ustawy, jeżeli po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego podlegały ubezpieczeniom społecznym obowiązkowo lub dobrowolnie.

W niniejszej sprawie bezsporne było, iż J. K. kontynuował ubezpieczenie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego w dniu (...) r. – z tytułu kontynuowania zatrudnienia pozwany dokonywał przeliczenia emerytury ubezpieczonego z uwagą na zmianę stażu pracy. Nie budzi również wątpliwości fakt, że J. K. wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., nie nabywając przed tą datą prawa do emerytury w tzw. powszechnym wieku emerytalnym. To z kolei oznacza, że skoro skarżący kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego oraz spełniał warunki, o których mowa w art. 55 ustawy, w tym złożył wniosek o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., to emerytura powinna mu być wyliczona w oparciu o art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 września 2014 r., I UK 27/14, LEX nr 1537287; wyrok SA w Szczecinie z dnia 24 września 2015 r., III AUa 959/14, LEX nr 1843156; wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 listopada 2015 r., III AUa 911/15, LEX nr 1950606).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny - uznając apelację pozwanego za niezasadną, na mocy art. 385 k.p.c., orzekł, jak w pkt II sentencji wyroku.

Na podstawie art. 391 § 2 k.p.c. postępowanie apelacyjne podlegało natomiast umorzeniu w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt 3 zaskarżonego wyroku tj. co do umorzenia postępowania w zakresie dotyczącym decyzji o odmowie ustalenia kapitału początkowego, albowiem pismem procesowym z dnia 18 kwietnia 2016 r. pozwany cofnął apelację we wskazanym zakresie, o czym orzeczono, jak w pkt I sentencji wyroku.

SSA Grażyna Czyżak SSA Alicja Podlewska SSA Daria Stanek